

LUT-kauppakorkeakoulu

Kauppatieteiden kandidaatintutkielma

Laskentatoimi

IFRS 17 -standardin implementoinnin haasteet eurooppalaisissa vakuutusyhtiöissä
The challenges of implementing IFRS 17 in European insurance companies

22.8.2021

Tekijä: Sanni Lehtonen

Ohjaaja: Nina Sorsa

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Sanni Lehtonen
Tutkielman nimi:	IFRS 17 -standardin implementoinnin haasteet eurooppalaisissa vakuutusyhtiöissä
Akateeminen yksikkö:	LUT-kauppakorkeakoulu
Koulutusohjelma:	Kauppätieteet, laskentatoimi
Ohjaaja:	Nina Sorsa
Hakusanat:	IFRS, IFRS 17, vakuutus sopimukset

Tämän tutkielman tavoitteena oli tutkia, millaisia haasteita vuonna 2023 voimaan astuva IFRS 17 – vakuutus sopimukset on aiheuttanut vakuutusyhtiöille Euroopassa. IFRS-standardeja on viime vuosina tullut useita ja yrityksillä on tähän asiaan paljon mielipiteitä. Standardien perimmäisenä tarkoituksena on tilinpäätösten vertailukelpoisuus yritysten ja valtioiden välillä. IFRS 17 -standardi on suurin muutos vakuutus alalla pitkään aikaan. Tutkielmassa toteutettiin laadullinen tutkimus sisällönanalyyseina. Aineistona käytettiin pankki- ja vakuutus alan yrityksen IFRS-asiantuntijan haastattelua sekä rajattua joukkoa IASB:lle vuonna 2019 lähetetyistä kommenttikirjeistä.

Empiirisessä osiossa pyrittiin nostamaan esiin erilaisia haasteita, mitä standardin implementoinnista on yrityksille aiheutunut. Tutkimuksen tuloksia verrattiin aiempiin tutkimuksiin. Eri tyisesti tuloksissa nousivat esiin standardin aiheuttamat kustannukset, uudet teknologiatarpeet, työntekijöiden tietoisuuden puute sekä tyytymättömyys aikatauluihin. Haastattelututkimuksen ja kommenttikirjeiden välillä havaittiin joitain eroja, mutta myös paljon samankaltaisuuksia.

ABSTRACT

Author: Sanni Lehtonen
Title: The Challenges of implementing IFRS 17 in European insurance companies
School: School of Business and Management
Degree programme: Business Administration, Accounting
Supervisor: Nina Sorsa
Keywords: IFRS, IFRS 17, insurance contracts

The purpose of this thesis was to examine, which kind of challenges upcoming IFRS 17 – insurance contracts has caused to insurance companies in Europe. There have been many new IFRS-standards in the last few years and companies have a lot of opinions about this. The goal of the standards is to make financial statements comparable between companies and between countries. IFRS 17 standard is the biggest change in the field of insurances in a long time. This thesis includes a qualitative study. Materials of the study include an interview with an IFRS expert of a company in banking and insurance industry as well as a limited number of comment letters sent to IASB in 2019.

In the empirical section different challenges were found. Results of the study were compared to previous studies. Especially the following came up in the results: costs of the standard, new requirements to technology, lack of knowledge of employees, and dissatisfaction with the timetable. Some differences between the interview and the comment letters were found. However, there were also a lot of similarities.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
1.2 Tutkimuksen rajaukset	2
1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto	3
1.4 Tutkielman rakenne	4
1.5 Kirjallisuuskatsaus	5
2. IFRS-standardit	6
2.1 IFRS-standardien implementointi	7
2.2 IFRS-standardien implementoinnin haasteet	9
3. IFRS 17	11
3.1 IFRS 17 -standardin soveltamisala ja pääkohdat.....	11
3.2 IFRS 17 ja sen erot standardiin IFRS 4	12
3.3 IFRS 17 -standardin implementointiprosessi	14
3.3.1 Deloitteen vuonna 2018 tekemä kyselytutkimus	15
3.3.2 PwC Maltaan kyselytutkimus valmiuksista IFRS 17 -standardiin vuonna 2020	16
4. IFRS 17 -standardin haasteet: empiirinen tutkimus.....	18
4.1 Tutkimusmenetelmä- ja aineisto	18
4.2 Aineistotriangulaatio	19
5. Haastattelututkimus.....	19
5.1 Haastattelututkimuksen sisällönanalyysi	20
6. Kommenttikirjeiden analyysi.....	24
6.1 Aineiston kuvailu	24
6.2 Kommenttikirjeiden sisällönanalyysi.....	26
7. Johtopäätökset	31
7.1 Johtopäätökset ja tiivistelmä tutkimustuloksista	31
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimukset	33
8. Lähdeluettelo	34
9. Liitteet	39

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuksessa käytetyt kommenttikirjeet

Liite 2 Haastattelurunko

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1 Kirjallisuuskatsauksen rakenne

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1 IFRS 17 -standardin soveltamisala

Taulukko 2 Eroavaisuuksia IFRS 4 ja IFRS 17 standardien välillä

Taulukko 3 Haastattelututkimuksessa ilmenneet haasteet

Taulukko 4 Analyysissä käytetyt kommenttikirjeet

Taulukko 5 Kommenttikirjeissä ilmenneet haasteet

LYHENNELUETTELO

FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
ICT	Information and communications technology
IFRS	International Financial Reporting Standards
U.S. GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles

1. Johdanto

International Financing Reporting Standardit (IFRS) ovat kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, joiden perimmäisenä tarkoituksena on kehittää yritysten tilinpäätösten vertailukelpoisuutta maasta riippumatta. IFRS-standardeihin liittyy monia tarkkoja vaatimuksia ja niiden käyttöönotto vaatii yrityksiltä perehtymistä aiheeseen. IFRS-standardit myös kehittyvät jatkuvasti. Niitä tulee uusia ja vanhoja poistuu käytöstä. (Halonen et al. 2017). IFRS 17 Vakuutus sopimukset standardi julkaistiin vuonna 2017, mutta sen suunnittelu oli aloitettu jo useita vuosia aiemmin. Standardin oli määrä astua voimaan vuoden 2021 alussa ja korvata vuonna 2005 voimaan tullut IFRS 4 -standardi. Standardia koskeneiden kommenttien pohjalta vuonna 2019 julkaistiin ehdotus muutoksista standardiin. Vuonna 2020 julkaistiin päivitetty versio standardista ja sen voimaan astumista lykättiin vuoteen 2023. (ifrs.org 2020)

IFRS-standardit vaikuttavat suuresti varsinkin Euroopassa, sillä niistä on tullut osittain pakollisia Euroopan Unionin alueella. Tämän tutkielman aiheena on erityisesti haasteet, joita yrityksille syntyy IFRS 17 -standardin implementoinnista. Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä standardia ei ole vielä otettu käyttöön, mutta oletettavasti toimenpiteet tai suunnitelmat sen implementoinniksi on jo aloitettu. Tästä syystä nyt on hyvä aika tutkia asiaa. Itse standardia IFRS 17 ei ole vielä tutkittu paljon. Tämä selittyy sillä, että se ei ole vielä tullut voimaan ja varsinainen standardi on melko uusia asia, kun se on julkaistu vuonna 2017 ja siihen on tehty sen jälkeen muutoksia. Kuitenkin kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista löytyy paljon tutkimuksia ja uusia standardeja on tullut lisää. Viimeisimpänä astui voimaan IFRS 16 vuonna 2019 (ifrs.org 2021).

Suomessa IFRS-standardien noudattaminen on pakollista ainoastaan julkisilla pörssiyrityksillä (Halonen et al. 2017). Tästä syystä IFRS 17 ei kosketa kovin montaa vakuutusyhtiötä Suomessa. Monien suomalaisten vakuutusyhtiöiden yhtiömuoto on keskinäinen vakuutusyhtiö julkisen osakeyhtiön sijaan.

IFRS-standardeista on tehty paljon aiempaa tutkimusta. Tutkimusten tuloksissa on ollut eroavaisuuksia. Tutkijat eivät ole yhtä mieltä siitä johtuvatko tutkimusten tulokset suoraan IFRS:n

käyttöönnotosta vai institutionaalisista muutoksista, jotka tapahtuvat samaan aikaan IFRS:n käyttöönoton kanssa. Myös tulokset siitä, parantavatko IFRS-standardit tilinpäätösten vertailukelpoisuutta ovat olleet eroavia. Yksi asia mikä vaikuttaa tutkimuksiin eri maiden välisestä vertailukelpoisuudesta on myös se, että tutkijat ovat tehneet erilaisia empiirisiä valintoja. Monet IFRS-tutkimukset ovat esteellisiä, sillä ei ole olemassa paljoa kansainvälistä dataa aiheesta. (De George et al. 2016) Aiempien tutkimusten mukaan useimmiten kuitenkin IFRS-standardien vaikutus on nähty positiivisena ja olemassa olevat tutkimukset ovat nähneet IFRS-standardien parantavan kirjanpidon laatua. Kuitenkin varhaisia tutkimuksia vapaaehtoisesta IFRS-standardien implementoinnista ei voi verrata nykyiseen Euroopan Unionin alueella tapahtuvaan pakolliseen IFRS-standardien implementointiin. (Sodestrom & Sun 2007)

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia haasteita vakuutusyhtiöille aiheutuu IFRS 17 -standardin implementoinnista. IFRS-standardien hyödyt ja haitat ovat olleet yleinen tutkimusaihe viimeisen 15 vuoden aikana. Päättökysymys pyrkii tukemaan tutkielman otsikkoa. Alatutkimuskysymys sitten taas täydentää päättökysymystä. Muutokset tuovat usein kustannuksia yrityksille ja sitä voidaan pitää haastavana tekijänä. Kysymykset on muotoiltu niin, että ne tukevat tutkimuksen tavoitteita ja auttavat saavuttamaan nämä tavoitteet.

Päättökysymyksenä on:

”Millaisia haasteita IFRS 17 -standardin implementointi aiheuttaa?”

Alatutkimuskysymyksenä toimii päättökysymystä täydentävät kysymykset:

”Millaisia kustannuksia aiheutuu IFRS 17 -standardista ja sen käyttöönnotosta?”

”Millaista panosta IFRS 17 vaatii yrityksiltä?”

1.2 Tutkimuksen rajaukset

Tutkimuksen rajauksina pyritään tutkimaan IFRS 17 -standardin implementoinnin vaikutuksia ensisijaisesti Euroopassa. Kirjallisuuskatsauksessa IFRS-standardien implementointia käsitellään myös Euroopan ulkopuolisten tutkimusten pohjalta, jotta saadaan mahdollisimman laaja kuva aiheesta. Ensisijaiseksi maantieteelliseksi aiheeksi on valittu Eurooppa, sillä haastattelututkimuksen yritys on suomalainen ja valitut kommenttikirjeet on lähetetty Euroopasta. Tämän lisäksi Eurooppa sopii hyvin tutkimusalueeksi, koska IFRS-standardit ovat Euroopan unionin alueella listatuille yhtiöille pakollisia. IFRS-normistoa käyttävät jotkut yritykset myös vapaaehtoisesti, mutta se ei ole kovin yleistä. Tutkimus on tästä syystä rajattu vain listattuihin yhtiöihin, sillä listaamattomilla yhtiöillä ei ole pakkoa tehdä IFRS-normiston mukaista tilinpäätöstä.

Tutkielman aihe on ajankohtainen, sillä IFRS 17 -standardi ei ole vielä tullut voimaan. Ollaan siirtymävaiheessa eli standardi on julkaistu, mutta se ei ole vielä käytössä. IFRS-standardeja tulee jatkuvasti lisää ja siksi IFRS-normisto aiheena on ajankohtainen jatkuvasti. IFRS 17 -standardia ei ole vielä tutkittu kovinkaan paljon, sillä se ei ole vielä tullut voimaan ja voimaan astumista on myös lykätty. Tästä syystä aihetta on tärkeää tutkia, koska siitä ei vielä ole paljon tutkimuksia. IFRS 17 -standardia pidetään melko monimutkaisena ja yksityiskohtaisena standardina. Siihen tehtiin virallisesti muutoksia vuonna 2020 (ifrs.org 2020). Tämän lisäksi se on viimeiset pari vuotta ollut alati muuttuva standardi, sillä esimerkiksi maaliskuussa 2021 julkaistiin tieto siitä, että standardiin tehdään jälleen pienehkö muutos (ifrs.org 2021). IFRS 17 -standardia voisi tästä syystä pitää erittäin ajankohtaisena aiheena ja sen voimaan astumiseenkin on enää alle puolitoista vuotta aikaa.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadulliselle tutkimukselle on vaikeaa löytää selkeää määritelmää. Laadulliseen tutkimukseen liittyy useita ominaispiirteitä kuten hypoteesittomuus, aineistonkeruumenetelmä ja tutkittavien näkökulma (Escola & Suoranta 1998). Laadulliseen tutkimukseen on päädytty, koska standardista ei ole olemassa dataa, mitä käyttää kvantitatiivisessa tutkimuksessa, sillä standardi ei ole vielä voimassa eikä ole tarkkaa tietoa siitä, miten se käytännössä vaikuttaa. Implementoinnin aiheuttamista

haasteista voisi myös olla haastavaa löytää tutkimukselle relevanttia dataa, vaikka sitä olisikin olemassa.

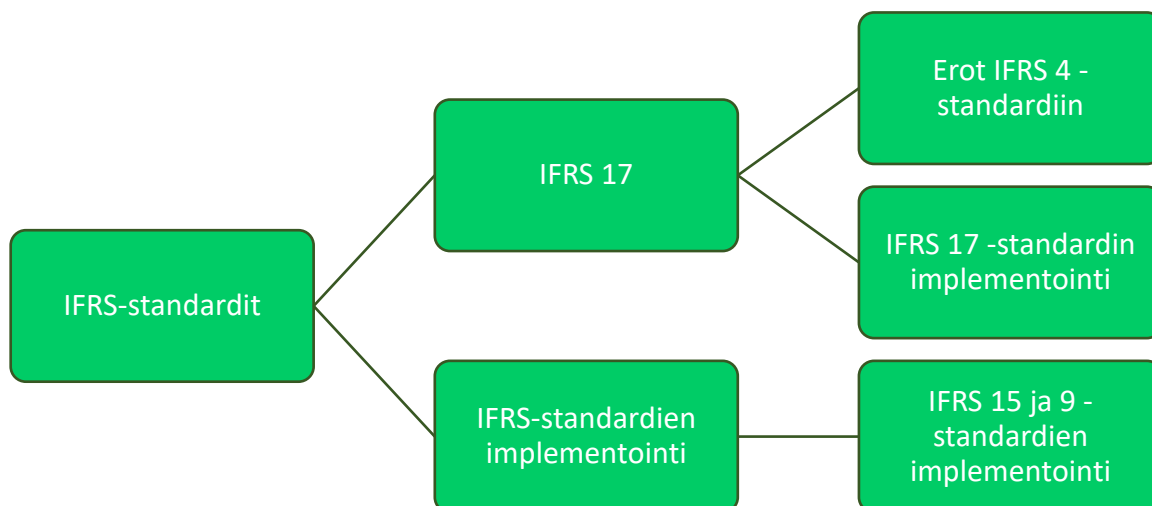
Tutkimuksen aineistona toimii teemahaastatteluna toteutettu haastattelututkimus, jossa on haastateltu suomalaisen pankki- ja vakuutusalan yrityksen IFRS asiantuntijaa. Tämän lisäksi tutkimukseen sisältyy sekundääriaineistona vuonna 2020 IASB:lle lähetettyjä kommenttikirjeitä. Sekundääriaineistoksi kutsutaan aineistoa, jota tutkimuksen toteuttaja ei ole itse kerännyt ja sitä ei välttämättä voida käyttää sellaisenaan, vaan se voi tarvita rajaamista (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006). Kumpaankin aineistoon sovelletaan sisällönanalyysia ja haastattelusta ja kommenttikirjeistä tehtyjä havaintoja verrataan toisiinsa. Kahden erilaisen tutkimusaineiston käyttäminen tekee tutkimuksesta aineistotriangulaation.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielman rakenne kostuu ensimmäisenä olevasta teoriaosuudesta. Teoriaosuudessa käsitellään yleisesti IFRS-standardeja, niiden implementointia ja implementointiin liittyviä haasteita aiempien tutkimusten pohjalta. Kirjallisuuskatsaus käsittelee sekä IFRS-standardien käyttöönottoa ensimmäistä kertaa, että uusien standardien käyttöönottoa. Teoriaosuus päättyy IFRS 17 -standardiin sekä sen vertaamiseen IFRS 4 -standardiin, minkä IFRS 17 vuonna 2023 korvaa. Viimeisenä teoriaosuudessa käsitellään IFRS 17 -standardia Big Four yhtiöiden toteuttamien kyselytutkimusten perusteella. Tämä johtuu siitä, että IFRS 17 -standardista ei ole oikeastaan tehty vielä kovin paljon tutkimuksia. Empiriaosuudessa tehdään laadullinen tutkimus IFRS 17 -standardin aiheuttamista haasteista. Tutkimuksen empiirinen osio koostuu kahdesta osiosta. Ensimmäinen osio on haastattelututkimus, jossa on haastateltu suomalaisen pankki- ja vakuutusyhtiön IFRS asiantuntijaa. Haastattelututkimuksen tarkoituksena on tuoda suomalaista näkökulmaa aiheeseen. Toinen osio on sisällönanalyysi rajatusta joukosta vuonna 2019 IASB:lle lähetettyjä kommenttikirjeitä eurooppalaisilta vakuutusyhtiöiltä ja -yhteisöiltä. Tutkielman viimeinen osio on johtopäätökset. Tässä osiossa analysoidaan haastattelututkimuksen ja kommenttikirjeiden analyysin tuloksia, tiivistetään näitä tuloksia, esitetään vastaukset tutkimuskysymyksiin sekä esitetään mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

1.5 Kirjallisuuskatsaus

Tutkielman teoriaosuudessa käsitellään IFRS-standardien implementointia ja siihen kohdistuvia haasteita aiempien tutkimusten perusteella. Teoriaosuudessa käydään läpi myös IFRS 17 -standardin pääkohdat sekä eroavaisuuksia vanhaan IFRS 4 -standardiin, minkä tämä IFRS 17 -standardi tulee korvaamaan. Teoreettista viitekehystä kuvaa kuvio 1. Pääkäsitteenä toimii IFRS-standardit yleisellä tasolla. Tutkielman tärkeimpiä teemoja ovat IFRS-standardien implementointi, implementoinnin haasteet sekä implementoinnin haasteet IFRS 17 -standardiin liittyen. Teoriaosuus perustuu useisiin aiempiin tutkimuksiin näistä teemoista sekä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen.

Kuvio 1. Kirjallisuuskatsauksen rakenne

2. IFRS-standardit

1970-luvulla alettiin nähdä tarvetta kansainväliselle tilinpäätösnormistolle. Vuonna 1973 organisaatio perustettiin nimellä IASC, mutta se koki suuren organisaatiomuutoksen 2000-luvun alussa ja vuonna 2002 IAS asetuksella luotiin IFRS-standardien soveltaminen. Suomessa tämä asetus sisällytettiin kirjanpitolakiin vuonna 2004. Uudet standardit sekä niiden muutokset hyväksytään nykyään osaksi Euroopan unionin lainsäädäntöä. (Haaramo et al. 2020) Tämän organisaatiomuutoksen seurauksena nimeksi vaihtui IASB. IASB säätää uudet standardit. IFRS pohjainen raportointi on ollut vuodesta 2005 alkaen pakollista kaikille listatuille yhtiöille Euroopan unionissa (Halonen et al. 2017). Kuitenkin tutkimukset ovat osoittaneet, että kaikki eivät alkaneet käyttää IFRS-normistoa tuona vuonna ja vielä vuonna 2012 ei-IFRS tilinpäätöksiä oli 17 %. Yksi tutkimus keskittyi siihen, että usein virheellisesti sanotaan, että IFRS olisi pakollinen kaikissa Euroopan Unionin maille tai kaikille listatuille yhtiöille EU:ssa ja halusi todistaa, että näin ei ole (Pownall & Wieczynska 2018). Kuitenkin IFRS-normistoa sovelletaan nykyään jo yli sadassa maassa.

Käytännössä IFRS-standardit tekevät yritysten tilinpäätöksistä vertailukelpoisia keskenään. Vuonna 2011 julkaistun tutkimuksen mukaan tilinpäätösten vertailukelpoisuudella on monia hyötyjä. Vertailukelpoisuus esimerkiksi madaltaa tiedon hankkimiseen kuluvia kustannuksia ja kasvattaa tiedon laatua ja määrää (De Franco et al. 2011). Lin et al. (2018) Saksassa tehdyn tutkimuksen mukaan tilinpäätösten vertailukelpoisuus on lisääntynyt vuoden 2005 jälkeen. Tutkimuksessa kävi ilmi, että IFRS:n käyttöönotolla ja IFRS:n ja U.S. GAAP:n yhdistämisellä ei ole eroa siihen kuinka vertailukelpoisia tilinpäätökset ovat. Vaikka IFRS-standardien pääta-voite on tehdä esimerkiksi tilinpäätöksistä, vertailukelpoisia Cascino & Gassen (2015) tutkimuksessa kuvaillaan vertailukelpoisuuden olevan marginaalista. Tutkimus myös osoitti, että IFRS-standardien implementoinnin jälkeen näiden yritysten, jotka käyttävät IFRS-standardeja tilinpäätökset ovat vähemmän vertailukelpoisia kansallisia kirjanpitosäännöksiä käyttävien yritysten kanssa, vaikka olisi kyse samasta maasta. Yip & Young (2012) toteuttivat tutkimuksen, jossa tutkittiin, että vaikuttaako pakollinen IFRS-standardien soveltaminen merkittävästi informaation vertailukelpoisuuteen 17:ssä Euroopan valtiossa. Tutkimuksessa mainitaan, että yksi useimmin mainituista IFRS:n hyödyistä on eri valtioiden välinen informaation vertailukel-

poisuus. Tulosten mukaan pakollinen IFRS:n omaksuminen parantaa vertailukelpoisuutta. Eri-tyisesti valtioiden välisessä informaation vertailukelpoisuudessa on tapahtunut parannusta IFRS:n käyttöönoton jälkeen. Kuitenkin tutkimuksessa käy ilmi, että vertailukelpoisuus on parempaa saman alan yritysten kesken ja erilaisten alojen yritysten kesken ei ole huomattavissa samanlaista parannusta.

2.1 IFRS-standardien implementointi

Kuten jo aiemmin mainittiin, IFRS-standardit ovat Euroopan Unionin alueella käytännössä pakollisia listatuille yhtiöille. IFRS-pohjaisen tilinpäätöksen voi yritys tehdä kuitenkin myös vapaaehtoisesti. Tämä on kuitenkin melko harvinaista. Christensen (2012) kuvaa tutkimuksessaan, jossa tutkitaan, miksi IFRS-standardien vapaaehtoinen käyttöönotto on niin harvinaista, että IFRS-standardien hyödyt olisivat vähäisemmät kuin mitä aiemmat tutkimukset olisivat osoittaneet. Christensenin mukaan aiemmat tutkimukset ovat myös keskittyneet IFRS-standardien hyötyihin ja esimerkiksi se, mitä IFRS-standardien implementointi maksaa ei ole kovin suuressa tiedossa.

Uusien IFRS-standardien luomiseen kuluu useita vuosia. IFRS 1 -standardi säätelee tilanteita, joissa yhtiö soveltaa ensimmäistä kertaa IFRS-standardeja. Jos yritys siirtyy noudattamaan IFRS pohjaista raportointia, tulee yrityksen noudattaa kaikkia sillä hetkellä voimassa olevia standardeja. Toisin sanoen ei ole mahdollista valita noudattaa vain osaa standardeista. (Haarano et al. 2020)

Fox et al. (2013) tutkimuksessa, jossa tutkittiin IFRS-standardien käyttöönottoa Italiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kävi ilmi, että IFRS-standardien implementoinnissa on maa-kohtaisia eroja. Implementointiprosessit vaikuttivat olevan samankaltaisia kummassakin maassa, mutta implementoinnin kustannuksissa oli eroja. UK:n haastateltavat käyttivät enemmän rahaa konsultointiin ja esimerkiksi IASB:n kanssa työskentelyyn. Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa oltiin tutumpia IFRS-standardien konseptuaalisen viitekehyksen kanssa ja näin ollen haastateltavat, jotka olivat sieltä kotoisin, pystyivät kyseenalaistamaan joitakin

standardin laatijoiden päätöksiä. Italialaiset sen sijaan käyttivät enemmän rahaa ja aikaa standardien ymmärtämiseen ja sen selvittämiseen, että miten standardit vaikuttavat heihin. Italialaiset myös hyödynsivät tilintarkastajiaan, jotka olivat peräisin pääosin Big Fourista, olettaen, että heillä oli hyvä ymmärrys standardeista. Tutkimuksen pääasiallisena tuloksena pidettiin sitä, että IFRS-standardien implementoinnilla on maakohtaisia eroja paljonkin. Tutkijoiden mukaan IASB:n ja standardien laatijoiden tulisi ottaa nämä maakohtaiset erot huomioon standardeja suunnitellessaan.

On tehty paljon tutkimuksia siitä miten pakolliset IFRS-tilinpäätökset vaikuttavat erilaisiin asioihin. San-Giun (2020) tutki millainen vaikutus pakollisella IFRS-standardien käytöllä on pankkien omaan pääomaan Euroopan Unionin alueella. Tulokset riippuivat paljon institutionaalisista piirteistä. IFRS-standardien implementointiin liittyy monia asioita ja niitä ei voi yleistää kaikkiin yrityksiin päteviksi. Tutkimuksissa on käynyt ilmi myös, että IFRS-standardeja implementoitaessa yritykset ovat todennäköisiä vaihtamaan tilintarkastusyhtiönsä pienistä suuriin. Tämä osoittaa, että IFRS-standardien implementointi ei vaikuta ainoastaan yrityksiin, jotka ovat niitä implementoimassa, vaan myös esimerkiksi tilintarkastusyhtiöihin. (Wieczynska 2016)

Teknologia on merkittävä osa IFRS-standardien implementointia. Jo varhaiset tutkimukset osoittivat, että teknologia liittyy merkittävästi implementointiin. Varhaisessa tutkimuksessa tultiin tulokseen, että tehokkain lähestymistapa IFRS-standardien implementointiin IT näkökulmasta olisi kahden kirjanpitojärjestelmän käyttäminen rinnakkain, mutta sitä pidettiin yleisesti liian kalliina vaihtoehtona (Jermakowicz & Gornik-Tomaszewski 2006).

Jos ajatellaan yksittäisten IFRS-standardien implementointia, tarvitaan esimerkkejä standardeista, joiden implementointiprosessit on ainakin suurin piirtein saatu päätökseensä. IFRS 15 ja IFRS 9 tulivat kumpikin voimaan vuoden 2018 alussa. Tästä syystä ne ovat melko tuoreita standardeja, mutta niistä on tehty enemmän tutkimuksia, kuin viimeisimpänä voimaan astuneesta IFRS 16 -standardista.

IFRS 15 -standardi astui voimaan vuoden 2018 alussa korvaten standardit IAS 11 ja IAS 18. Se säätelee myyntituottoja asiakassopimuksista. Koska IFRS 15 -standardin käyttöönotosta ei ole

kulunut paljon aikaa, voi sitä käyttää esimerkkinä IFRS-standardin implementoinnista. Yhden tutkimuksen mukaan tuottoisilla ja monimutkaisilla yrityksillä on suurempi kannustin valmistautua IFRS 15 -standardin implementointiin ja ovat tietoisia standardin mahdollisista seurauksista. Nämä yritykset myös vakuuttavat niitä, jotka käyttävät tilinpäätöstä (esimerkiksi sijoittajat), että he ovat varautuneet uuteen standardiin. (D'Alauro et al. 2021) IFRS 9 -standardi aivan kuten IFRS 15 astui voimaan niin ikään vuoden 2018 alussa korvaten standardin IAS 39. Se säätelee rahoitusinstrumentteja. Yhden tutkimuksen mukaan IFRS 9 -standardin käyttöönotolla on tilastollisesti merkitystä vakuutusyhtiöiden voittoihin ja tappioihin. Tämän tutkimuksen mukaan IFRS 9 -standardin käyttöönotto on tärkeää monista syistä. Sen avulla voitiin esimerkiksi vähentää edeltävien vuosien tappioita, jotka ovat kerääntyneet. (Allkabji & Khersiat 2020)

2.2 IFRS-standardien implementoinnin haasteet

Uusien IFRS-standardien käyttöönottoon liittyy useita haasteita, joista on tehty paljon tutkimuksia. Ympäri maailmaa on tehty tutkimuksia, joiden tuloksena haasteiksi on noussut esiin hyvin samanlaisia asioita riippumatta maasta tai maanosasta. Loyeung et al. (2016) tutkivat millaisia virheitä yrityksillä on sattunut, kun IFRS-raportointi on otettu käyttöön ensimmäistä kertaa. Tutkimus on toteutettu Australiassa. Tutkimuksen mukaan IFRS-raportoinnin käyttöönotto vie resursseja, sillä työntekijöiden pitää käyttää paljon aikaa uusien asioiden oppimiseen ja oppia ymmärtämään miten standardit toimivat ja miten ne käytännössä otetaan käyttöön. Ferati et al. (2021) tutkimuksen mukaan IFRS-standardit ovat monimutkaisia ja laajoja. Myös tämän tutkimuksen mukaan työntekijöiltä, jotka työskentelevät IFRS-standardien implementoinnin parissa vaaditaan suurta määrää tietoa. Tämä tutkimus toteutettiin Kosovossa ja tutkimuksessa kävi ilmi, että työntekijöillä ei ollut riittävästi tietoa kaikista standardeista. Yksi suuri haaste on työkokemuksen puute IFRS-standardeista. Tämä näkyy erityisesti silloin kun ollaan siirtymässä IFRS-raportointiin ja yritys ei ole ennen tehnyt IFRS pohjaista tilinpäätöstä. Kuitenkin myös uusien IFRS-standardien implementointiin tarvitaan paljon tietoa, vaikka yritys olisikin tehnyt jo pitkään IFRS pohjaisen tilinpäätöksen. Venäjällä tehdyssä tutkimuksessa (Prokofieva & Vysotskaya 2013) kävi ilmi, että Venäjällä on ollut ongelmia IFRS-standardien opet-

tamisessa. Muun muassa kielen kanssa on ollut ongelmia, sillä monille termeille ei ollut venäjänkielisiä vastineita. Tämän lisäksi kulttuurillinen tausta kommunismista ja heikko markkinatalouden tuntemus aiheuttivat haasteita.

Tutkimus IFRS-standardin implementoinnin kustannuksista osoitti, että oletettavissa on keskiarvoltaan 23 % kasvu tilintarkastuskuluissa vuonna jona IFRS-standardit otetaan käyttöön. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että tilintarkastuskulujen kasvu johtuen IFRS-standardeista oli suurempaa pienissä kuin suurissa yrityksissä. Tutkimuksessa käytettiin kyselytutkimusta Big Fourin tilintarkastajille ja tästä kyselytutkimuksesta kävi ilmi, että tilintarkastajat uskovat joidenkin uusien IFRS-standardien osa-alueiden vaativan suurempaa panosta tilintarkastajilta, mikä sitten taas voi johtaa tilintarkastuskustannusten nousuun. (De George et al. 2013) Myös toinen tutkimus osoitti, että tilintarkastuskulut ovat korkeammat IFRS-standardeja soveltavilla yrityksillä kuin paikallisia kirjanpitostandardeja soveltavilla (Raffournier & Schatt 2017).

Tutkimusten perusteella on kuitenkin mahdollista löytää myös aluekohtaisia eroja. Tutkimuksessa, joka on toteutettu Japanissa, nousee esiin kulttuurilliset erot. Tutkimuksen mukaan tietyt piirteet Japanin kirjanpitoavoissa aiheuttavat ongelmia IFRS-standardien käyttöönotolle. Japanissa on selkeästi näkyvissä myös erot suhtautumisessa IFRS-standardeihin liberaalien ja konservatiivien välillä. (Hellman et al. 2015) Toisin sanoen, vaikka monet IFRS-standardien aiheuttamat haasteet ovat samankaltaisia joka puolella maailmaa, on otettava huomioon myös kulttuurilliset erot ja miten ne voivat vaikuttaa asiaan. Altuwajri et al. (2020) tutkimuksessa, joka sijoittui viiteen Latinalaisen Amerikan maahan (Argentiina, Brasilia, Chile, Meksiko ja Peru) sitten taas tulee ilmi se, että Latinalaisessa Amerikassa esimerkiksi sijoittajien suojeleminen on heikkoa, mikä vaikuttaa IFRS-standardien käyttöönottoon. Tutkimuksen mukaan pääomakustannukset ja lainakustannukset heikkenivät IFRS-standardien käyttöönoton seurauksena. Tutkimuksessa sanotaan, että vaikka Latinalaisessa Amerikassa on haastavaa se, että institutionaaliset rakenteet ovat heikkoja niin siitäkin huolimatta Latinalaisen Amerikan maat voivat hyötyä standardien implementoinnista. Nämä tutkimukset Japanista ja Latinalaisesta Amerikasta osoittavat, että implementointiin liittyy eri kulttuureihin liittyviä eroja ja vaikka monilla tapaa eri puolin maailmaa voi olla hyvin saman kaltaisia haasteita liittyen IFRS-standardien implementointiin, voi niissä myös olla monia kulttuurillisia eroja.

3. IFRS 17

IFRS 17 vakuutus sopimukset on 1.1.2023 voimaan astuva IFRS-standardi. Se julkaistiin alun perin toukokuussa 2017 ja standardin oli tarkoitus astua voimaan 1.1.2021, mutta standardiin tehtiin muutoksia vuonna 2020 ja samalla sen käyttöönottoa viivästettiin kahdella vuodella. IFRS 17 käsittelee vakuutus sopimuksia. Standardi määrittelee vakuutus sopimukset seuraavasti:

”Sopimus, jonka mukaan yksi osapuoli (vakuutuksenantaja) ottaa vastaan merkittävän vakuutusriskin toiselta osapuolelta (vakuutuksenottaja) niin, että se sopii suorittavansa vakuutuksenottajalle korvausta, jos tietty epävarma tuleva tapahtuma (vakuutustapahtuma) vaikuttaa epädullisesti vakuutuksenottajaan.” (IFRS 17, 2020)

IFRS 17 sisältää vakuutus sopimusten kirjaamista, arvostamista ja esittämistä. Standardissa on erikseen määritelty minkälaiset vakuutus sopimukset kuuluvat standardin soveltamisalaan. Käytännössä standardin tavoitteena on antaa tilinpäätöksen käyttäjille mahdollisimman hyvä kuva siitä, miten vakuutus sopimukset vaikuttavat esimerkiksi yrityksen talouteen. Standardi korvaa voimaan astuessaan IFRS 4 -standardin.

IASB on ottanut huomioon esimerkiksi kommenttikirjeissä osoitettuja huolen aiheita standardia kohtaan ja kesäkuussa 2020 IASB teki standardiin muutoksia. Näiden muutosten on tarkoitus auttaa yrityksiä standardin implementoinnissa ja helpottaa taloudellisen esityksen selittämistä.

3.1 IFRS 17 -standardin soveltamisala ja pääkohdat

Standardia IFRS 17 sovelletaan pääsääntöisesti vakuutus sopimukseen. IASB on määritellyt minkälaisiin vakuutus sopimukseen IFRS 17 -standardilla on vaikutusta. Yrityksen tulee soveltaa kyseistä standardia seuraaviin asioihin.

IFRS 17 -standardin soveltamisala
Yrityksen myöntämät vakuutus sopimukset (mukaan lukien jälleenvakuutus sopimukset)
Yrityksellä olevat jälleenvakuutus sopimukset
Liikkeenlaskijana tehdyt sijoitus sopimukset. Tässä on ehtona, että niihin sisältyy oikeuksia hankinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä. Ehtona on myös, että yritys myöntää vakuutus sopimuksia.

Taulukko 1. IFRS 17 -standardin soveltamisala (IFRS 17 2020)

IFRS 17 -standardia pidetään melko monimutkaisena standardina. Tästä syystä sen pääkohtia ei ole kovin helppoa määrittää. Kuitenkin standardin tärkeimmät asiat ovat vakuutus sopimusten yhdistelytaso, kirjaaminen ja arvostaminen sekä esittäminen taseessa, tuloslaskelmassa ja tilinpäätöksessä. Tämän lisäksi standardin tärkeisiin asioihin kuuluu mallit ja jälleenvakuutus sopimukset. (IFRS 17, 2020)

3.2 IFRS 17 ja sen erot standardiin IFRS 4

IFRS 4 -standardi julkaistiin vuonna 2004 väliaikaisena ratkaisuna. Sen ei toisin sanoen ollut alun perinkään tarkoitus jäädä pysyväksi ratkaisuksi ja toimenpiteet standardin korvaamiseksi pysyvällä vaihtoehdolla aloitettiin heti.

IASB ja FASB yrittivät tehdä yhteistyötä koskien vakuutus sopimusten säätelyä tilinpäätöksessä U.S. GAAP on Yhdysvalloissa käytössä oleva tilinpäätösstandardi järjestelmä. On tehty paljon tutkimuksia siitä pitäisikö Yhdysvaltojen muuttaa kirjanpitoa IFRS:n mukaiseksi. Toinen tutkittu asia on se, että toimisiko IFRS Yhdysvaltojen kaltaisessa maassa. Burke (2019) tutki artikkelissaan tätä epäonnistunutta projektia. Yhdysvaltojen sijoittajat ajattelivat yhteistyöprojektin haittojen ylittävän hyödyt. Yhdysvaltalaiset vakuutus enantajat myös reagoivat projektiin huomattavasti negatiivisemmin kuin eurooppalaiset. Tämän lisäksi muita syitä projektin epäonnistumiselle oli se, että IASB:n ja FASB:n väliltä löytyi monia olennaisia kirjanpito ongelmia ja vaikka vakuutus sektori on iso osa globaalia taloutta, ei siitä ole tehty kovinkaan monia tutkimuksia. Tämä yhteistyöyritys vei paljon aikaa ja on todennäköiseksi yksi syy siihen, miksi

vaikka IFRS 4 julkaistiin jo vuonna 2004 väliaikaisena standardina, sen korvaava IFRS 17 -standardi julkaistiin vasta vuonna 2017.

Vuonna 2010 IASB julkaisi luonnoksen ja avasi sen kommentteille. IASB sai yli 250 kommenttikirjettä koskien tätä luonnosta. (Kosi & Reicher 2014) Vuonna 2016 IASB teki muutoksia standardiin IFRS 4, jotta uuden standardin IFRS 9 käyttöönottoa voitaisiin lykätä. IFRS 9 säätelee rahoitusinstrumentteja ja se, että IFRS 9 ja IFRS 17 otetaan käyttöön eri aikoina, on aiheuttanut osaltaan haasteita näiden standardien implementointiin. (Dobler 2019)

Vaikka IFRS 4 ja 17 säätelevät samaa asiaa eli vakuutus sopimuksia, on niiden välillä eroja. IFRS 17 on käytännössä säännellympi standardi kuin IFRS 4 ja antaa yrityksille vähemmän vapauksia. Deloitte (2020) mukaan tärkein ero on se, että IFRS 17 lisää johdonmukaisuutta kirjanpitoimenpiteisiin, jotka koskevat esimerkiksi tuloutusta ja arvostusta. Alla oleva kuvio kuvaa joitakin eroavaisuuksia IFRS 4 ja IFRS 17 -standardien välillä. Myös KPMG:n (2020) mukaan IFRS 17 parantaa tilinpäätösten vertailua sekä antaa läpinäkyvyydellä paremman kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta. IFRS 4 mahdollisti kansallisen varioinnin mikä aiheutti sen, että kansainvälisesti tilinpäätöksiä oli hankalaa verrata.

IFRS 4	IFRS 17
Voiton kirjaaminen sopimuksen alkaessa	Ennakkotulojen kirjaaminen ei ole sallittua ja pakollinen aikainen tappioiden huomioiminen tappiollisissa sopimuksissa
Liikevaihto sisältää vakuutusmaksun ja voi sisältää sijoitusosuuden	Liikevaihto ei saa sisältää sijoitusosaa ja edustaa hallussa olevien velkojen vähennystä, kun yhteisö tarjoaa vakuutuspalveluja
Jälleenvakuutus lasketaan nettopohjalta	Jälleenvakuutus lasketaan erikseen
Markkinamuuttujien arvonmuutos tapahtuu tuloslaskelman kautta	Markkinamuuttujien arvonmuutos voi tapahtua tuloslaskelman tai muiden laajojen tulojen kautta
Tiedonantojen avulla käyttäjät voivat ymmärtää vakuutuksenantajan tilinpäätöksen summat	Tiedonannot ovat yksityiskohtaisempia ja rakeisempia
Komponenttien erottamisen määrittäminen harkinnanvaraista	Komponenttien erottamista vaaditaan ainoastaan, jos se on selkeää

Taulukko 2. Eroavaisuuksia IFRS 4 ja IFRS 17 -standardien välillä
(adaptoitu Deloitteen raportista)

3.3 IFRS 17 -standardin implementointiprosessi

Koska IFRS 17 -standardin implementointiprosessista tai implementoinnista ei ole vielä olemassa kovin paljoa tutkimustietoa, käytetään tässä luvussa lähteenä Big Four yhtiöiden erilaisia raportteja. Big four yhtiöt ovat julkisia tilintarkastusyhtiöitä ja niihin kuuluvat yhtiöt ovat nimeltään Deloitte, EY, KPMG ja PwC.

IFRS 17 -standardi julkaistiin vuonna 2017, joten sen implementointiprosessi on ollut käynnissä jo vuosien ajan. Implementointiprosessin nopeus riippuu yrityksestä ja jotkut yritykset voivat olla hyvinkin pitkällä prosessissa. Aiheesta ei ole tehty kovin paljoa tutkimuksia, sillä

standardin voimaan astumiseen on vielä puolitoista vuotta aikaa. Muun muassa PwC on kuitenkin kirjoittanut julkaisun IFRS 17 -standardin käyttöönotosta. PwC:n mukaan IFRS 17 pakottaa yritykset uudistamaan kirjanpito tapojaan ja standardin käyttöönotto vaatii laajaa suunnittelua (PwC a 2020). IFRS 17 tulee vaikuttamaan kaikkiin vakuutusyhtiöihin. PwC pitää IFRS 17 -standardin implementointia suurena haasteena vakuutusyhtiöille (PwC b 2019).

PwC:n lisäksi EY pitää IFRS 17 -standardia suurena muutoksena. EY nimittää standardia suurimmaksi muutokseksi vakuutuskirjanpidossa vuosikymmeniin. Suurena haasteena nähdään vuoden 2020 tulleet muutokset standardiin. Osa yrityksistä oli jo aloittanut toimenpiteet alkuperäisen standardin käyttöönottoa varten, joten muutokset aiheuttivat haasteita näille yrityksille. EY on ottanut julkaisussaan huomioon myös Covid-19 pandemian ja sen, että IFRS 17 -standardin implementointiin saattaa vaikuttaa myös pandemian tuomat haasteet. (EY 2020)

3.3.1 Deloitte vuonna 2018 tekemä kyselytutkimus

Konsultointiyhtiö Deloitte toteutti vuonna 2018 kyselytutkimuksen nimeltä *Global IFRS Insurance Survey 2018: 2021 countdown underway – Insurers prepare for IFRS 17 implementation*. Kyselytutkimuksessa on analysoitu 340 vakuutusenantajan ajatuksia IFRS 17 -standardiin valmistautumisesta. Kyselytutkimus toteutettiin vuosi standardin julkaisun jälkeen, joten siinä ei ole otettu huomioon vuonna 2020 tehtyjä muutoksia standardiin. Kyselytutkimus toimii kuitenkin taustamateriaalina IFRS 17 -standardin implementointiprosessin tutkimisessa, sillä standardista on tehty varsin vähän tieteellistä tutkimusta tähän mennessä.

Kyselytutkimuksessa löytyi monia implementointiprosessiin liittyviä haasteita. Deloitte mukaan suurin osa vakuutusenantajista koki, että heidän täytyy uudistaa teknologiaa, jotta kaikki uusi data saadaan kerättyä. Suurin osa vakuutusenantajista oli koonnut hankkeelle budjetin. Kustannusten nähtiin nousevan merkittävästi korkeammiksi kuin mitä vuonna 2013 tehdyssä kyselytutkimuksessa oli oletettu. Merkittävä löydös kyselytutkimuksessa on, että jopa 93 % vastaajista koki IFRS 17 -standardin hyötyjen ylittävän haitat. Tämä on merkittävä nousu, sillä vuonna 2013 tehdyssä kyselytutkimuksessa, joka tehtiin ennen standardin julkaisua, vastaava prosentti oli ainoastaan 21 %. Kyselyn mukaan avainasemaan implementointiprosessissa nousee yhteistyö. Yrityksen eri osastojen tulisi työskennellä yhdessä standardin implementointiprosessin onnistumiseksi.

Kyselytutkimuksen monet löydökset ovat edelleen relevantteja siitä huolimatta, että standardiin on tehty muutoksia ja sen voimaan astumista on lykätty kahdella vuodella. Kuitenkin kyselytutkimuksessa tehtiin myös havainto, että vakuutusenantajista 90 % uskoo, että standardin implementointiprosessi saadaan valmiiksi 1.1.2021 mennessä. Vaikka standardia on lykätty, voidaan pitää todennäköisenä, että tämä on jokseenkin paikkaansa pitävä tieto edelleen. Standardiin tehtiin muutoksia, mikä tarkoittaa vakuutusyhtiöille lisää töitä, mutta toisaalta tähän työhön annettiin myös kaksi vuotta lisää aikaa, joten jos vuonna 2018 on pidetty todennäköisenä, että implementointiprosessi saadaan valmiiksi vuoden 2021 alkuun mennessä, voi sitä edelleen pitää todennäköisenä, että vuoden 2023 alkuun mennessä ollaan myös valmiita uudistetun standardin kanssa.

3.3.2 PwC Maltan kyselytutkimus valmiuksista IFRS 17 -standardiin vuonna 2020

Konsultointiyhtiö PwC toteutti vuoden 2020 jälkimmäisellä puoliskolla kyselytutkimuksen valmiudesta IFRS 17 -standardin voimaan astumiseen Maltalla. Vaikka kyseessä onkin yksittäisessä maassa toteutettu kyselytutkimus, sitä voidaan käyttää taustoittamaan aihetta, sillä Malta sijaitsee Euroopassa. Kyselyyn vastanneista 89 % harjoittavat liiketoimintaa pääosin Maltan ulkopuolella. Kuitenkin kaikki kyselyn yritykset ovat Malta Financial Services Authorityn (MFSA) rekisterissä. Kyselytutkimukseen saatiin 45 vastausta.

Kyselyyn vastanneista 44 % implementointiprosessi oli käynnissä ja 67 % vastanneista uskoi, että implementointiprosessi on valmis määräaikaan eli 1.1.2023 mennessä. Tämä on verrattuna Deloitteen vastaavaan lukuun melko alhainen. 31 % vastaajista ei ollut kyselyn aikaan selvittänyt ovatko heidän käyttämänsä systeemit käyttökelpoisia uuden standardin kanssa. Niistä vastaajista, jotka olivat asian selvittäneet 22 % oli hankkimassa uuden systeemin ja 47 % käytti vanhaa systeemiä parannuksilla ja uudistuksilla. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että kyselyn mukaan systeemit vaativat muutoksia, että IFRS 17 voidaan implementoida. Myös Deloitteen kyselytutkimuksessa kävi ilmi uuden teknologian tarve standardin implementointiprosessissa.

Vuonna 2020 implementointiprosessi oli PwC Maltan mukaan vielä pahasti kesken, sillä 73 % vastaajista ei ollut olemassa prosessia, jotta voitaisiin arvioida IFRS 17 -standardista aiheutuvia

kustannuksia. Myöskään 64 % vastaajista ei ollut aikomuksena lisätä henkilökunnan määrää standardin implementoinniksi. Kyselytutkimuksessa oli myös pyydetty määrittämään erilaisien asioiden haastavuutta. Esimerkiksi 85 % vastaajista piti asiantuntijuuden ja ymmärryksen puutetta haastavana tai erittäin haastavana ja 80 % implementointiprosessin pituutta. Datan keräämistä piti jopa 36 % erittäin haastavana 49 % haastavana asiana.

Tästä kyselytutkimuksesta voidaan saada kuva, että IFRS 17 -standardin implementointiprosessissa onnistumisessa on maakohtaisia eroja. Kyselytutkimuksessa on myös joitakin merkittäviä eroja Deloitteen toteuttamaan kyselytutkimukseen, kuten se miten moni vastaaja uskoo, että implementointiprosessi on valmis määräaikaan mennessä. Kyselytutkimukset eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia, sillä Deloitteen otos on moninkertaisesti suurempi kuin PwC:n ja perustuu myös useampaan maahan kuin vain yhteen. Kuitenkin kummallakin kyselytutkimuksella voidaan taustoittaa IFRS 17 -standardin implementointiprosessin etenemistä ja haasteita.

4. IFRS 17 -standardin haasteet: empiirinen tutkimus

Tässä kappaleessa tutkitaan millaisia haasteita IFRS 17 -standardin implementointi aiheuttaa. Ensimmäisenä käsitellään käytettäviä tutkimusmenetelmiä. Haastattelututkimuksessa haastateltavana on toiminut suomalaisen pankki- ja vakuutusalan yrityksen IFRS asiantuntija ja tämän haastattelun lisäksi tutkimuksessa käytetään sekundääriaineistoa eli IASB:lle lähetettyjä kommenttikirjeitä.

4.1 Tutkimusmenetelmä- ja aineisto

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus tarkoittaa yleensä jonkinlaista aineiston muodon kuvailua (Eskola & Suoranta, 1998). Laadullisen tutkimuksen aineistoon ei voi yleensä soveltaa kvantitatiivista eli numeraalista tutkimusta. Aina se ei kuitenkaan ole niin yksinkertaista ja joihinkin aineistoihin voi soveltaa sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusta.

Tutkimuksessa on käytössä kaksi eri aineistoa. Ensimmäinen aineisto on haastattelututkimus. Haastattelu toteutettiin suomalaisen pankki- ja vakuutusalan yrityksen IFRS asiantuntijan kanssa. Haastateltava on mukana IFRS 17 -standardin implementoinnissa. Aikaisemmin haastateltava on työskennellyt tilintarkastusyhtiössä samankaltaisten asioiden parissa. Haastattelussa otettiin huomioon juuri kyseisen yrityksen näkökulma asiaan. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna eli teemahaastatteluna. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltava vastaa kysymyksiin omin sanoin ja haastattelijalla on mahdollisuus muuttaa esimerkiksi kysymysten järjestystä (Hirsjärvi & Hurme, 2015).

Tutkimuksen toinen aineisto on yritysten vuonna 2020 IASB:lle lähettämät kommenttikirjeet. IASB:lle lähetettiin yhteensä 123 kommenttikirjettä, jotka kommentoivat IASB:n standardiin tekemiä muutoksia, joiden olisi tarkoitus helpottaa standardin käyttöönottoa. Koska kommenttikirjeitä on niin suuri joukko ja kaikki eivät ole tälle tutkimukselle relevantteja, on kommenttikirjeistä rajattu pienehkö joukko tähän tutkimukseen muun muassa maantieteellisin perustein.

Kumpaankin aineistoon tutkimuksessa sovelletaan sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia voidaan hyödyntää kaikenlaisissa laadullisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysin tavoitteena on saada aikaan kuvaus tutkittavasta asiasta ja sisällönanalyysilla saadaan aikaan järjestelty kokonaisuus aineistosta, josta voidaan sitten tehdä johtopäätöksiä (Sarajärvi & Tuomi, 2018).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia haasteita haastattelututkimuksen yrityksessä IFRS 17 -standardin implementointi on aiheuttanut. Kommenttikirjeiden on tarkoitus tukea haastattelututkimusta ja pyrkimyksenä on selvittää millainen yhteys haastattelututkimuksessa ja kommenttikirjeissä esiin tulleilla asioilla on. Kommenttikirjeitä lähettäneet tahot ovat muuan muassa Big Four yrityksiä, konsultointiyrityksiä ja erilaisia vakuutusalan yhteisöjä. Näistä keskityttiin vakuutusalan yhtiöihin ja yhteisöihin ja konsulttitalot ja tilintarkastus ja kirjanpito-yhteisöt on rajattu pois.

4.2 Aineistotriangulaatio

Triangulaatio tarkoittaa, että tutkimuksessa käytetään erilaisia aineistoja, menetelmiä ja näkökulmia, jotka tukevat ja täydentävät toisiaan, tuoden näin tutkimukseen enemmän tuloksia varmentavia asioita. On olemassa neljä erilaista triangulaatiotyyppiä. Nämä ovat aineistotriangulaatio, menetelmätriangulaatio, teoriatriangulaatio ja tutkijatriangulaatio. Aineistotriangulaatio on se näistä, jota hyödynnetään tässä tutkimuksessa. Aineistotriangulaation ideana on kerätä aineistoa erilaisista lähteistä. Tällä tutkimusmenetelmällä on tarkoitus parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja saada kyseisestä aiheesta enemmän irti käyttämällä useita erilaisia aineistoja. (Laine et al. 2015)

Tämä tutkimus on aineistotriangulaatio, sillä tutkimuksessa käytetään kahta eri aineistoa. Nämä ovat haastattelu ja IASB:lle lähetetyt kommenttikirjeet.

5. Haastattelututkimus

Haastattelututkimus toteutettiin viikolla 25 teemahaastatteluna. Haastattelussa käsiteltiin IFRS 17 -standardin aiheuttamia haasteita sekä kyseisen yrityksen näkökulmasta, että yleisemmällä tasolla. Haastattelun pääteema oli IFRS 17 -standardin aiheuttamat haasteet. Muita teemoja olivat standardiin tehtyjen muutosten vaikutukset, resursseihin ja kustannuksiin kohdistuvat haasteet sekä IFRS 17 -standardin suhde muihin standardeihin. Haastattelussa tuli esiin miten kyseinen standardi on vaikuttanut yritykseen, miten pitkälle implementointiprosessissa on päästy sekä haastateltavan omia henkilökohtaisia mielipiteitä. Haastateltava on työskennellyt IFRS-standardien kanssa niiden käyttöönotosta asti, joten haastattelussa oli mahdollista käsitellä asioita hiukan eri näkökulmista. Hänellä on hyvin laaja tietoisuus IFRS-standardeista kokonaisuutena. Haastateltava on työskennellyt IFRS-standardien parissa yli 10 vuotta.

5.1 Haastattelututkimuksen sisällönanalyysi

Haastateltava työskentelee johtavan suomalaisen pankki- ja vakuutusalan IFRS asiantuntijana erityisesti IFRS 17 ja IFRS 9 parissa. Haastattelun teemana oli IFRS 17 -standardista aiheutuneet haasteet. Erityisesti haastattelussa nousi esiin uuden laskennan ja teknologian haasteet ja se kuinka paljon resursseja standardin implementointi vaatii. Uudella laskennalla ja teknologialla viitataan uuteen automatisoituun tapaan laskea vastuovelka. Haastateltavan yrityksessä implementointiprosessi on edennyt jo niin pitkälle, että on siirrytty itse implementointiin ja on jo esimerkiksi tehty testiajoja. Implementointiprosessi on ollut yrityksessä käynnissä jo kolmesta neljään vuotta, sillä hankkeena IFRS 17 -standardin implementointi on suuri ja alun perin standardin piti astua voimaan jo vuoden 2021 alussa.

Haastattelussa käy ilmi monia haasteita, joita on implementointiprosessin aikana ilmennyt. Haastateltavan mukaan uusi standardi tuo paljon uusia vaatimuksia ja uusia tarpeita, joihin täytyy jollain tapaa kyetä vastaamaan. Haastateltava nostaa esiin myös datan tärkeyden ja sen, että jos data ei ole kunnossa, ei saada numeroitakaan. Kun data on saatu järjestykseen, se pitää vielä laskea uudella tavalla. Haastattelun suurimpina teemoina nousevat esiin vaatimukset, jotka on pakko täyttää olivat ne millaisia tahansa, datan merkitys, uudet laskentatavat ja siihen vaadittava teknologia sekä työvoiman sitominen ja se kuinka montaa osaa yrityksessä yhden standardin implementointiprosessi oikein koskettaa.

Haastateltavan mukaan IFRS 17 -standardin implementointi aiheuttaa kustannuksia niin henkilökunnan kuin ict:n kautta. Rahallisia kustannuksia on vaikeaa välttää tällaisissa projekteissa, vaikka työvoima olisikin sisäistä. Haastateltava totesi aiheesta:

”Kyllä siitä tulee kustannuksia, se on ihan selvä, että ei sitä ilmaiseksi saa, vaikka olisi sisästä työtä. Se on aina pois jostain muusta sitten, kun se henkilö tekee tätä hanketta.”

Aikaisemmissa tutkimuksissa kuten Loyeungin et al. (2016) ja Feratin et al. (2021) tutkimuksissa esiin noussut asia liittyen IFRS-standardien implementointiin on ollut työntekijöiden puutteellinen osaaminen ja tieto IFRS-standardeista. Haastateltava mainitsi Suomen olevan pieni maa ja, että välillä Lontoostakin on vaikea löytää valmiiksi osaavia ihmisiä, joten Suomesta niitä on vielä haastavampaa löytää. Yritys on tätä haastetta pyrkinyt ratkaisemaan esimerkiksi kouluttamalla työntekijöitä ja haastateltava, joka on työskennellyt IFRS-standardien parissa jo toista kymmentä vuotta, toimii itse myös kouluttajana. Haastateltavan mukaan IFRS-standardien implementoinnin parissa työskentely on oppimista jatkuvasti. Standardin parissa työskentelevissä ihmisissä on tietysti myös paljon eroja. Koska IFRS 17 -standardia on suunniteltu jo 20 vuotta, jotkut ovat ehtineet eläkkeelle niistä, jotka ovat olleet mukana alkuaikoina. Sen lisäksi mukaan tulee jatkuvasti uusia ihmisiä, ja kaikilla ei välttämättä ole mitään kokemusta IFRS-standardeista tai käsitystä siitä, miten suuri hanke esimerkiksi IFRS 17 on. Kysyttäessä onko yritys tarvinnut ulkopuolista apua standardin implementointiprosessi tai palkannut lisätyövoimaa, haastateltava sanoo, että joltain osin täsmäosaamista on haettu, mutta hanketta johdetaan sisäisin voimin. Haastateltava mainitsee, että konsultin käytössä on huomiotava tietojen ja taitojen siirtyminen yhtiölle.

Haastateltava ei pidä standardia IFRS 17 suoraan haastavampana implementoida kuin muita standardeja, mutta ei myöskään helpompana. Haastateltavan mukaan kyse on niin paljon toimialasta. IFRS 17 koskettaa lähinnä vakuutusyhtiöitä eikä oikeastaan muita yrityksiä. Sen sijaan esimerkiksi IFRS 15 kosketti lähes kaikkia, kun joka yrityksellä on tuloutusta. Kuitenkin vakuutusyhtiöille IFRS 17 tuo omat haasteensa, sillä se on yksi standardi lisää implementoitavaksi. Haastateltavan yrityksessä on vakuutuspuoli, joten standardi vaikuttaa heihin enemmän kuin moniin muihin yrityksiin.

Uusi standardi vaatii uutta teknologiaa uuden datan laskemiseksi. Haastateltava mainitsee, että täytyy luoda sovellus, että saadaan uudenlaiset numerot laskettua. Projektin haasteisiin kuuluu se, että tarvitaan uusia tapoja kerätä dataa ja hoitaa laskentaa. Yritysten täytyy onnistua kehittämään uusia laskentatapoja, jotta standardin vaatimukset voidaan täyttää. Haastateltavan mukaan uusi standardi tuo mukanaan paljon uusia vaatimuksia, mutta nämä pakolliset vaatimukset täytyy vain tavalla tai toisella pystyä täyttämään. Vaatimuksia on pitkä lista ja se aiheuttaa siinä mielessä painetta, että jos jokin asia ei ole kunnossa, ei siitä asiasta myöskään saada sitten numeroita tai kerättyä rahaa.

Haastateltavan mukaan implementointiprosessi koskee paljon muitakin yrityksen osa-alueita kuin taloushallintoa. Hän kuvailee projektia hyvin poikkitieteelliseksi. Myös aiemmissa tutkimuksissa on tullut esiin, että IFRS 17 -standardin implementoinnin onnistuminen vaatii yrityksiltä tiivistä yhteistyötä eri osastojen välillä ja, että standardin implementointi on laaja ja aikaa vievä prosessi. Haastateltava luetteli mitä kaikkia yrityksen osastoja standardin implementointiprosessi työllistää:

”Meillä on tässä mukana kymmeniä ihmisiä ja osajia on laajalti eri puolilta taloa ja se lähtee ihan tuolta data analytikoista ja on kehittäjiä ja ict teknologian osajia ja data arkkitehtiä ja aktuaarit tietysti ja business controllerit ja matemaatikot ja varainhoito ja riskienhallinta ja kirjanpitäjät ja konsernin laskenta ja talouden IFRS asiantuntijat” (Haastateltava)

Haastateltava pitää kuitenkin hyvänä, että IFRS 17 saadaan nyt voimaan. IFRS 4 ei ollut haastateltavan mukaan globaali standardi. Siinä annettiin niin paljon vapauksia soveltaa asioita, että käytännössä ei ollut olemassa mitään globaalia IFRS 4 -standardia, vaan oli olemassa yli 140 IFRS 4 -standardia, joilla loppujen lopuksi ei välttämättä ollut kovin paljon yhteistä. Haastateltavan mukaan globaalien standardien pitää olla kaikilta osin globaali.

Haastateltavan mukaan heillä on aikataulut siihen, miten prosessi etenee. Standardiin on tullut matkan varrella paljon muutoksia, ja niihin on pitänyt pystyä sopeutua. Vaaditut asiat on saatava tavalla tai toisella tehtyä. Standardin lykkäämisestä haastateltava mainitsee, että

koska standardia on tehty kohta 20 vuotta yhden tai kahden vuoden lykkääminen ei oikeastaan vaikuta enää kovinkaan paljon.

Kustannukset	Uudet vaatimukset ja tarpeet
Ict ja uusi teknologia	Data ja laskenta
Työntekijöiden tietoisuus standardiin liittyvistä asioista	Laajuus

Taulukko 3. Haastattelututkimuksessa ilmenneet haasteet

6. Kommenttikirjeiden analyysi

IASB esitteli standardiin tehtävät muutokset vuonna 2019 ja avasi asian kommentoitavaksi. Muutosehdotuksessa oli otettu huomioon asioita, joita oli noussut esiin edellisellä kommenttikirjekierroksella vuonna 2017, kun standardi julkaistiin. Kommenttikirjeitä, joissa otettiin kantaa ehdotettuihin muutoksiin, saapui 123 kappaletta. (ifrs.org 2020)

6.1 Aineiston kuvailu

Tässä tutkielmasta 123 kommenttikirjeistä on rajattu 17 kommenttikirjeen otos. Tutkielmassa tutkitaan IFRS 17 -standardin implementointiprosessia Euroopassa, joten kommenttikirjeistä on ensin rajattu ulos ne, jotka olivat Euroopan ulkopuolelta. Tämän jälkeen joukkoa rajattiin edelleen niin, että jäljelle jäivät vakuutusyhtiöt ja -yhteisöt. Tavoitteena oli, että kommenttikirjeitä olisi kattavasti eri puolilta Eurooppaa ja analysoidut kommenttikirjeet ovat seitsemästä eri valtiosta. Suuret talousmaat kuten Yhdistynyt kuningaskunta ja Saksa ovat selvästi eniten edustettuna. Tämä johtuu siitä, että näistä maista lähetettiin useita kommenttikirjeitä. Moni Euroopan laajuinen vakuutusyhteisön pääkonttori sijaitsee Lontoossa, joten tämäkin aiheuttaa sitä, että Yhdistynyt kuningaskunta on laajasti edustettuna. Kommenttikirjeistä on rajattu niin Euroopan laajuisia kuin kansallisiakin yhteisöjä analysoitavaksi.

Kommenttikirjeistä suurimmassa osassa vastattiin IASB:n valmiisiin kysymyksiin, joita oli yhteensä 10. Suurimmassa osassa kommenttikirjeitä vastattiin vain osaan näistä kysymyksistä ja loppuihin kirjoitettiin, että kyseisellä yhtiöllä tai yhteisöllä ei ole kommentoitavaa kyseiseen aiheeseen liittyen. Jokaisessa kysymyksessä oli esitetty standardin osa, johon ehdotetaan muutosta ja kysytään, onko yhtiö/yhteisö samaa mieltä ehdotetusta muutoksesta. Yleisesti ottaen se, että ei ole kommentoitavaa nähdään kommenttikirjeissä sinä, että ollaan samaa mieltä. Kaikissa kommenttikirjeissä ei vastattu kysymyksiin ollenkaan, vaan joissain keskityttiin tuomaan esille jokin yksityiskohta tai yksittäinen asia, eikä siksi koettu tarpeelliseksi vastata kysymyksiin. Moniin kommenttikirjeisiin oli myös sisällytetty johdanto, missä tiivistettiin kommenttikirjeen tärkeimmät asiat ennen kysymyksiin vastausta. Moni kommenttikirjeen lä-

hettänyt vakuutusyhtiö on myös European Insurance CFO Forumin jäsen ja he kirjoittavat kirjeessään, että olivat mukana vaikuttamassa CFO Forumin kirjeeseen, mutta haluavat myös itse ottaa kantaa asioihin.

Vuonna 2019 lähetettyjen kommenttikirjeiden haasteena on se, että ne kommentoivat ehdotusta muutoksille eivätkä itse standardia. Tästä syystä kommenttikirjeistä on rajattu pois monia asioita, joita ei käsitellä tässä tutkielmassa, sillä ne eivät ole tutkielman aiheen kannalta relevantteja. Useimmat muutokset on tehty, jotta laskenta helpottuisi ja moni kommentti keskittyy standardin yksityiskohtiin. Jotta tutkielman aihe pysyy riittävän rajattuna, ei näitä yksityiskohtia käsitellä. Kuitenkin niistä saa selville monia haasteita, joita standardin implementointiprosessi on aiheuttanut ja siksi ne toimivat aineistona. Vuotta 2019 aiempia kommenttikirjeitä ei ole otettu aineistoksi, sillä moniin niissä esiin nousseihin haasteisiin on vastattu jo vuoden 2020 muutoksissa standardiin.

Nimi	Perustamisvuosi	Pääkonttori	Liikevaihto
Allianz SE	1890	München, Saksa	140,5 miljardia
AON plc	1982	Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta	10 miljardia
Association of British Insurers	1985	Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta	-
Association of Mutual Insurers & Insurance Cooperatives in Europe	2008	Bryssel, Belgia	-
Association of Spanish insurers and reinsurers	1977	Madrid, Espanja	-
Aviva	2000	Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta	46,6 miljardia
European Insurance and Occupational Pensions Authority	2011	Frankfurt, Saksa	-
European Insurance CFO Forum	2002	Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta	-
German Insurance Association	1948	Berliini, Saksa	-
Hannover Re	1966	Hannover, Saksa	24 miljardia
Lärsförsäkringar	1936	Tukholma, Ruotsi	2,2 miljardia
Munich Re	1880	München, Saksa	48,9 miljardia
Prudential plc	1848	Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta	56 miljardia
R+V Versicherung AG	1922	Wiesbaden, Saksa	18,9 miljardia
Slovenian Insurance Association	1992	Ljubljana, Slovenia	-
The Swiss Insurance Association	1900	Zürich, Sveitsi	-
Willis Towers Watson	2016	Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta	9 miljardia

Taulukko 4. Analyysissa käytetyt kommenttikirjeet

6.2 Kommenttikirjeiden sisällönanalyysi

Virallisesti IFRS 17 -standardiin tehdyt muutokset julkaistiin vasta vuonna 2020 ja niissä on otettu huomioon joitain kommenttikirjeissä mainittuja huolen aiheita. Tästä syystä osa kommenttikirjeissä ilmenneistä haasteista ja ongelmakohdista on jo voitu korjata. Tutkielman tässä osiossa tutkitaan mitä haasteita implementointiprosessiin liittyi siihen aikaan, kun kommenttikirjeet lähetettiin ja korjattiinko asia vuoden 2020 muutoksissa standardiin. Useissa kommenttikirjeissä ei oltu välttämättä kovin tyytyväisiä ehdotettuihin muutoksiin. Yhdessä kirjeessä todettiin:

"However, we are disappointed that the changes proposed are limited and that many of the industry's concerns have not been met." (Association of British Insurers)

Kommenttikirjeille on tyypillistä keskittyä enemmän negatiivisiin kuin positiivisiin asioihin, sillä kommenttikirjeillä pyritään vaikuttamiseen ja muutokseen. Siitä syystä kommenttikirjeissä usein mainitaan vain pikaisesti asiat, jotka ovat hyvin. Osa kommenttikirjeiden ilmaisuista on varsin kärkkäitä, sillä niillä halutaan saada aikaan muutos. Esimerkiksi yhdessä kirjeessä kirjoitettiin:

"Overall, we remain very concerned that the IASB's revised standard (including the proposed amendments in the ED) will still be materially flawed and give rise to financial reporting that is misleading." (Prudential)

Standardia on kuvattu monimutkaiseksi ja haastavaksi, mutta myös sellaiseksi, että se on täysin mahdollista implementoida. Esimerkiksi Allianz'n kirjeessä kirjoitetaan, että ensimmäisten testiajojen perusteella IFRS 17 -standardin implementointi on haastavaa, mutta mahdollista.

Vuonna 2019 julkaistussa ehdotuksessa käyttöönottopäivää oli siirretty vuodella vuoden 2021 alusta vuoden 2022 alkuun. Kuitenkin kommenttikirjeissä toistuva teema oli, että aikataulu oli edelleen liian tiukka. Useammassa kommenttikirjeessä vedottiin sen puolesta, että käyttöönotto päivää siirrettäisiin edelleen vuodella vuoteen 2023. Tämän muutoksen IASB myös toteutti vuonna 2020 julkaistuissa muutoksissaan standardiin. European Insurance CFO Forumin puheenjohtaja vetoaa kommenttikirjeessä siihen, että tiukat aikataulut eivät edesauta korkealaatuista implementointia ja tekevät tarvittavien muutosten tekemisestä haastavaa. Myös esimerkiksi Aviva mainitsee kommenttikirjeessään, että yksi vuosi ei riitä huomattavien ongelmien ratkaisemiseen.

Kuitenkaan tätä mielipidettä eivät jakaneet kaikki. Saksalaiset Allianz ja German Insurance Association vetosivat kommenttikirjeissään siihen, että standardia ei pitäisi enää lykätä vuodesta 2022 eteenpäin. Allianz'n mukaan heidän prosessinsa oli tarkasti sidottu päivään 1.1.2022 ja

tästä edelleen lykkääminen olisi aiheuttanut haasteita. Kuten aiemmin jo mainittiin IASB vuoden 2020 muutoksissaan lykkäsi päivää edelleen, joten osalle yhtiöistä myös tämä lykkäys aiheuttaa haasteita standardin implementointiprosessissa. Useammassa kommenttikirjeessä vedottiin myös siihen, että standardissa on jo nyt kestänyt hyvin kauan, eikä sitä siksi pitäisi enää viivyttää.

Standardien aikataulu on noussut esiin muuallakin kuin kommenttikirjeissä. Myös Slovenian Insurance Association vetoaa käyttöönotto päivän siirtämisen puolesta, sillä Sloveniassa IFRS 17 -standardia soveltavat yhtiöt ovat pieniä ja keskisuuria, joten ne ovat riippuvaisia ulkopuolisesta IT tuesta. Kommenttikirjeen kirjoittamishetkellä markkinoilla ei ollut IT ratkaisuja IFRS 17 -standardin implementoinniksi, mikä olisi tehnyt standardin implementointi prosessin valmistumisesta vuoteen 2022 mennessä haastavaa. Slovenia edustaa tässä tutkielmassa pienempiä Euroopan maita ja aiemmat tutkimukset osoittavat myös, että uudet IFRS-standardit vaativat uutta teknologiaa datan laskemiseen ja uusia IT ratkaisuja.

Useissa kommenttikirjeissä nostetaan esiin asia, jonka finanssiala on kääntänyt vuosittaiset kohortit. Asia liittyy yhdistämistasoon eli siihen, että yritysten tulee luoda vakuutus sopimuksesta salkkuja ja jakaa niitä ryhmiin. Vuosittaiset kohortit tarkoittavat, että samassa kohortissa olevien sopimusten alkamispäivät eivät saa erota yli vuodella (Kahola 2017). Asiaa on kuvailtu kommenttikirjeissä hyvin haastavaksi ja näin ollen tämä asia pysyy haasteena IFRS 17 -standardin implementointiprosessissa, sillä kommenttikirjeistä huolimatta IASB ei tehnyt asialle mitään. IASB:n hallituksen puheenjohtaja Hans Hoogervorst kommentoi asiaa huhtikuussa 2020. Hänen mukaansa hallitus on huolissaan siitä, että tilinpäätösraportointi esittää tasa-arvoisesti yritysten taloudellista tilannetta eri aikaväleillä ja siitä, miten kannattavuus muuttuu ajan kuluessa. Hallituksen mukaan IFRS-standardien tulee esittää hyödyllistä tietoa sekä taloudellisesta tilanteesta, että rahoitusasemasta. Raportissa esitetään, että jos vuosittaisia kohortteja ei ole, voisi se johtaa eri ajoilta peräisin olevien raporttien, joissa on eri kannattavuus sekoittumiseen. Lopulta tämä voi johtaa siihen, että vastuun puuttumiseen ja siihen, että on hankalaa ennustaa tulevaisuuden kannattavuutta. IASB:n hallitus on perustellut, miksi tämä sääntö pidettiin voimassa kommenttikirjeiden vastustuksesta huolimatta, mutta kommenttikirjeiden perusteella voidaan sanoa, että se aiheuttaa yrityksille paljon haasteita.

Useissa kommenttikirjeissä nostettiin esiin epävarmuus. Yksi uusien IFRS-standardien aiheuttama haaste on epävarmuus, sillä alati muuttuvat standardit luovat epävarmuutta ja pakottavat standardien implementointiprosessissa mukana olevat jatkuvasti seuraamaan tapahtuvia muutoksia. Esitys uudistuksista julkaistiin vuonna 2019 ja monissa kommenttikirjeissä vedottiinkin siihen, että lopulliset muutokset julkaistaisiin mahdollisimman nopeasti. Esimerkiksi German Insurance Association vetosi kommenttikirjeessään epävarmuuden tuovan yhtiöille lisää kustannuksia. Päivitetty standardi julkaistiin kesäkuussa 2020, joten tässä tapauksessa kommenttikirjeiden toiveisiin on vastattu, mikä on säästänyt yhtiöiltä suuremmilta haasteilta tässä asiassa.

Useissa kommenttikirjeissä nousee esille IFRS 9 -standardi. Kyseisessä standardissa niin oikaistut vertailutiedot ovat olleet vapaaehtoisia ensimmäisen vuoden ajalta. Haasteita aiheuttaa se, että IFRS 17 -standardin kanssa näin ei ole tehty ja monessa kommenttikirjeessä nousee esiin asian haastavuus ja se, että se johtaisi esimerkiksi suuriin kustannuksiin. Saksalainen vakuutusyhtiö R+V Versicherung on jo implementoinut IFRS 9 -standardin vuonna 2018 ja heidän kommenttikirjeessään kirjoitetaan, että IFRS 9 oikaistut vertailutiedot olisivat olleet todella kalliita, sillä se olisi vaatinut rinnakkaisia systeemiajoja. Yritys onkin sitä mieltä, että myös IFRS 17 -standardissa oikaistut vertailutiedot pitäisi tehdä vapaaehtoiseksi ensimmäiseltä vuodelta ja totesi, että

"We are convinced that restating IFRS 17 comparative figures does not generate useful or relevant information". (R+V Versicherung)

Vertailutietojen osalta ongelmaa ei kuitenkaan enää ole, sillä kommenttikirjeiden perusteella IASB teki myös IFRS 17 -standardin oikaistujen vertailutietojen esittämisen vapaaehtoiseksi ensimmäiseltä vuodelta. Standardissa kuitenkin mainitaan, että jos yhteisö esittää oikaisemattomia vertailutietoja, on selkeästi esitettävä, että ne ovat oikaisemattomia eikä oikaistuja.

Taulukkoon on kerätty yleisimpiä haasteita, mitä kommenttikirjeistä kävi ilmi. Tämän lisäksi on joitain pienempiä ryhmiä koskettavia asioita. Esimerkiksi ruotsalainen Lärsförsäkringar, joka edustaa keskinäisiä vakuutusyhtiöitä kommentoi niihin liittyviä asioita standardissa. Ne

eivät kuitenkaan ole kovin yleisiä haasteita, sillä suurin osa standardia implementoivista yhteisöistä on listattu yhtiöitä.

Kustannukset	Tiukka aikataulu
Tiettyyn aikaan sidottu aikataulu	Epävarmuus
Uudet teknologia tarpeet	Laskentatavat
Haasteita liittyen: riskien hallintaan, välitilinpäätöksiin, yhdistämistason, jälleenvakuutuksiin ja siirtymäsääntöihin	

Taulukko 5. Kommenttikirjeissä ilmenneet haasteet

7. Johtopäätökset

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaisia haasteita eurooppalaisille vakuutusyhtiöille on syntynyt IFRS 17 -standardin implementointiprosessista. Tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena ja kommenttikirjeiden sisällönanalyysinä. Tätä aihetta lähestyttiin teorian kautta esittämällä aiempia tutkimustuloksia ja kirjallisuutta IFRS-standardeista ylipääntään, niiden käyttöönotosta, niiden implementoinnin haasteista sekä yksittäisistä standardeista. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös itse IFRS 17 -standardia sekä sen eroja edeltävään IFRS 4 -standardiin. Empiirisessä osiossa toteutettiin laadullinen tutkimus IFRS 17 -standardin haasteista. Empiirisessä tutkimuksessa hyödynnettiin aineistotriangulaatiota eli useamman eri aineiston käyttämistä.

7.1 Johtopäätökset ja tiivistelmä tutkimustuloksista

Haastattelututkimuksen tulokset olivat selkeämmät kuin kommenttikirjeiden sisällönanalyysin. Tämä johtui siitä, että haastattelussa kysymykset pystyttiin kohdentamaan tämän tutkielman tarpeisiin. Kommenttikirjeissä kommentoitiin luonnosta ehdotetuista muutoksista eikä itse standardia, joten välillä kommenttikirjeet käsittelivät hyvin pieniä yksityiskohtia, ja niistä saattoi olla haastavaa löytää suuria kokonaisuuksia. Kuitenkin oli perusteltu päätös käyttää vuoden 2019 kommenttikirjeitä, sillä standardi ei ole enää samanlainen kuin aiempien kommenttikirjekierrosten aikaan. Itseasiassa IFRS 17 -standardiin tehtävä muutos on jälleen avattu kommentoitavaksi, mutta kyse on vielä pienemmästä muutoksesta kuin vuonna 2020 tehdyt muutokset ja vaikka joitain kommenttikirjeitä on jo julkaistu, on kommentointi avoinna syyskuuhun 2021, joten näitäkään kommenttikirjeitä ei koettu järkeväksi käyttää.

Päätutkimuskysymyksenä toimi ”*Millaisia haasteita IFRS 17 -standardin implementointi aiheuttaa*”. Haastattelututkimuksen ja kommenttikirjeiden sisällönanalyysin perusteella voidaan todeta, että haasteita aiheutuu hyvin monenlaisia. Kommenttikirjeissä yksi yleinen aihe oli standardin lykkääminen. Osa yrityksistä koki aikataulun liian tiukaksi, kun taas osa yrityksistä ei olisi enää halunnut lykätä standardia, joka oli ollut kehittämissä jo melkein 20 vuotta. Haastattelututkimuksessa sen sijaan haastateltava ei nähnyt lykkäämisellä suurta merkitystä.

D’Alauro et al. (2021) tutkimuksen perusteella usein tuottoisat ja monimutkaiset yhtiöt olivat valmiimpia implementoimaan IFRS 15 -standardia. Monimutkaisilla ja tuottoisilla todennäköisesti viitataan suuriin yrityksiin. Tässä tapauksessa saattaa olla kyse samasta ilmiöstä. Ajatusta tukee se, että Slovenian insurance association vetosi käyttöönoton lykkäämisen puolesta, koska Sloveniassa yritykset ovat pieniä ja keskisuuria. Kommenttikirjeissä nousi esiin myös erityisesti standardin aiheuttama epävarmuus minkä katsottiin aiheuttavan esimerkiksi kustannuksia. Tämä aihe ei noussut erityisemmin esiin haastattelututkimuksessa, mutta se voi johtua siitä, että samanlaista epävarmuutta ei enää ole, koska ehdotetut muutokset saatiin virallisesti julkaistua muutoksina vuonna 2020.

Sekä kommenttikirjeissä että haastattelututkimuksessa nousi esiin se, että uusi laskentatapa ja uudet vaatimukset vaativat yrityksiltä uusia teknologisia systeemejä ja ratkaisuja. Tutkimuksen toisena alakysymyksenä on *”Millaisia kustannuksia yrityksille aiheuttaa IFRS 17 -standardin implementoinnista?”*. Haastattelututkimuksessa kävi ilmi, että kustannuksia tulee uudesta teknologiasta eli uudesta automatisoidusta laskennasta ja henkilöstöstä. Haastateltavan mukaan sisäinenkin työ on pois jostain muusta. Myös kommenttikirjeissä viitattiin syntyviin kustannuksiin ja monia muutosehdotuksia perusteltiin sillä, että nykyinen muoto aiheuttaa yrityksille paljon ylimääräisiä kustannuksia. Kommenttikirjeissä viitattiin siihen, että jotkut asiat vaatisivat päällekkäisiä systeemiajoja ja esimerkiksi jo varhaisessa tutkimuksessa pidettiin teknologiaa suurena kustannusten aiheuttajana (Jermakowicz & Gornik-Tomaszewski 2006). Aiemmissa tutkimuksissa (De George et al. 2013, Loyeung et al. 2016, Ferati et al 2021) on käynyt ilmi, että muun muassa konsultointikulut voivat nousta korkeiksi, sillä kaikissa yrityksissä ja varsinkin pienemmissä talousmaissa työntekijöillä ei ole riittävästi tietoa IFRS-standardeista. Myös PwC:n kyselytutkimuksessa (2020) 85 % vastaajista piti asiantuntijuuden puutetta haastavana tai erittäin haastavana. Tätä ei käynyt ilmi kommenttikirjeissä niiden muodon vuoksi, mutta haastateltava nosti esille sen, että uuden IFRS-standardin asiantuntijoita on rajallinen määrä ja asioita opitaan tyyppillisesti käytännön kautta.

Toisena alakysymyksenä on *”Millaista panosta IFRS 17 -standardin implementointi vaatii yritykseltä?”*. Tällä kysymyksellä viitattiin muihin asioihin kuin kustannuksiin. Niin kuin jo mainittiin, haastateltava puhui prosessin aikana oppimisesta ja siitä, että IFRS-standardien osaaminen ja tulkinta kasvaa kokemuksen myötä. Myös aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi,

että IFRS sitoo paljon resursseja, kun ihmisten täytyy käyttää paljon aikaa uusien asioiden oppimiseen ja ymmärtämiseen (Ferati et al. 2021, Loyeung et al. 2016). Haastattelututkimuksessa haastateltava koki myös haasteeksi sen, että on paljon uusia vaatimuksia, jotka vaativat esimerkiksi uutta teknologiaa laskentaa varten ja sitten nämä uudet vaatimukset pitää tavalla tai toisella saada toteutetuksi. Teoriaosuudessa käsitellyissä Big Four yhtiöiden kyselytutkimuksissa kävi ilmi, että standardia pidetään yleisesti melko yksityiskohtaisena ja monimutkaisena. Tämä sama aihe peilautui myös kommenttikirjeisiin ja niissä nostettiin esiin paljon standardin yksityiskohtia.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimukset

Haastattelututkimuksessa haastateltiin Suomen suuren pankki- ja vakuutusalan IFRS-asiantuntijaa. Haastateltavalla on kokemusta IFRS-standardeista yli kymmenen vuoden ajalta. Kuitenkin haastattelututkimuksen luotettavuutta heikentää otoksen koko mikä on hyvin pieni, sillä haastateltavia oli ainoastaan yksi. Kommenttikirjeitä voidaan pitää luotettavana aineistona, koska valitut kommenttikirjeet olivat Euroopan johtavilta vakuutusyhtiöiltä ja -yhteisöiltä. Aineistotriangulaatio parantaa tutkimuksen luotettavuutta, sillä useamman aineiston käyttö suurentaa otosta. Kuitenkin kommenttikirjeitäkin oli vain pienehkö joukko, mikä vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen.

Koska standardi ei ole vielä tullut voimaan, voisi jatkotutkimusta tehdä siitä, miten standardin voimaantulminen todella vaikutti yrityksiin sen jälkeen, kun se on vuoden 2023 alussa tullut voimaan. Implementointiprosessin aiheuttamista haasteista voi saada laajemman kuvan, kun implementointiprosessi on saatu päätökseensä. Aiheesta on myös implementoinnin tultua päätökseen mahdollista toteuttaa kvantitatiivinen tutkimus, mitä tällä hetkellä ei ole mahdollista toteuttaa. Myöskin laajempi haastattelututkimus voisi tuoda asiaan uusia näkökulmia, sillä haastatteluissa kysymykset voidaan kohdentaa, jolloin haastattelusta saadaan paremmin vastauksia tarkkoihin tutkimuskysymyksiin kuin sekundääriaineistosta, mikä on jo olemassa. Tämän lisäksi voisi olla mielenkiintoista toteuttaa tutkimus samalla aiheella jossain muualla maailmassa kuin Euroopassa. Teoriaosuudessa kävi ilmi, että haasteet voivat erota esimerkiksi kulttuurillisista syistä.

8. Lähdeluettelo

Ahmeti, S., Aliuc, M. & Ferati, M. 2021. Challenges of Implementing IFRS in Kosovo. *Journal of accounting, finance, and auditing studies*. Vol. 7, p. 1-15

Allkabji, R. & Khersiat, O. 2020. Impact of the application of IFRS 9 standard on the profits and losses of insurance companies listed on the amman stock exchange. *Academy of strategic management journal*. Vol. 19, p. 1-7

Altuwaijri, A., De Moura, A. & Gupta, J. 2020. Did mandatory IFRS adoption affect the cost of capital in Latin American countries. *Journal of international accounting, auditing, and taxation*. Vol. 38 p. 100301

Amendments to IFRS 17 Insurance Contracts. [Verkkodokumentti] Viitattu [9.5.2021] Saatavilla: <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2020/amendments-to-ifrs-17/>

Burke, K. 2019. Why haven't U.S. GAAP and IFRS on insurance contracts converged? Evidence from an unsuccessful joint project. *Journal of contemporary accounting & economics*. Vol. 15, p. 131-144

Cascino, S., & Gassen, J. 2015. What drives the comparability effect of mandatory IFRS adoption? *Review of Accounting Studies*. Vol. 20, p. 242–282

Christensen, H. B. 2012. Why do firms rarely adopt IFRS voluntarily? Academics find significant benefits and the costs appear to be low. *Review of Accounting Studies*. Vol. 17, p. 518–525

D'Alauro, G., Quagli, A. & Roncagliolo, E. 2021. The preparedness to adopt new accounting standards: a study of European companies on the pre-adoption phase of IFRS 15. *International journal of disclosure and governance*.

De Franco, G., Kothari, S. P., & Verdi, R. S. 2011. The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research*. Vol. 49, p. 895–931

De George, E. T., Ferguson, C., & Spear, N. 2013. How much does IFRS cost? IFRS adoption and audit fees. *The Accounting Review*. Vol. 88, p. 429–462

De George, E. T., Li, X. & Shivakumar, L. 2016. A review of IFRS adoption literature. *Review of accounting studies*. Vol. 21 (3), p. 898–1004

Deloitte b (2018): Global IFRS Insurance Survey 2018: 2021 countdown underway – Insurers prepare for IFRS 17 implementation. [Verkkodokumentti] Viitattu [9.7.2021] Saatavilla: <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/financial-services/articles/global-ifrs-insurance-survey.html>

Deloitte a (2020): New kid on the block, IFRS 17: an overview. [Verkkodokumentti] Viitattu [12.6.2021] Saatavilla: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/xs/Documents/About-Deloitte/mepov-documents/mepov31/new-kid-on-the-block-IFRS17_mepov31.pdf

Dobler, M. 2019. The European Union's endorsement of Amendments to International Financial Reporting Standard 4: An unprecedented “top up”. *The Journal of corporate accounting & finance*. Vol. 31, p. 90-96

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Exposure draft: Initial Application of IFRS 17 and IFRS 9 – Comparative Information. Proposed amendments to IFRS 17. 2021. [Verkkodokumentti] Viitattu [15.7.2021] Saatavilla: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/initial-application-of-ifrs-17-and-ifrs-9-comparative-information-amendment-to-ifrs-17/ed2021-8-initial-app-ifrs17-ifrs9-ci.pdf>

Fox, A., Hannah, G., Helliard, C., & Veneziani, M. 2013. The costs and benefits of IFRS implementation in the UK and Italy. *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. 14, p. 86–101

Gornik-Tomaszewski, S. & Jermakowicz, E. 2006. Implementing IFRS from the perspective of EU publicly traded companies. *Journal of international accounting, auditing & taxation*. Vol. 15 (2), p. 170-196

Griffin, K. 2020. How insurers can respond to the IFRS 17 deferral. EY. [Verkkodokumentti] Viitattu [13.6.2021] Saatavilla: How insurers can respond to the IFRS 17 deferral | EY - Global

Haaramo, V., Palmuaro, S. & Peill, E. 2020. IFRS-raportointi. Helsinki: Alma Talent Oy

Halonen, J. et al. 2017. IFRS – Käytännön käsikirja. Keuruu: Edita Publishing Oy

Hellman, A., Scagnelli, S. & Tsunogaya, N. 2015. Adoption of IFRS in Japan: challenges and consequences. *Pacific accounting review*. Vol. 27, p. 3-27

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press Oy.

Hoogervorst, H. 2020. In brief: IFRS 17 Insurance Contracts – Why annual cohorts? [Verkkodokumentti] Viitattu [26.7.2021] Saatavilla: <https://cdn.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/amendments-to-ifrs-17/inbrief-ifrs17-factsheet-april2020.pdf>

IFRS 16 Leases. 2021. [Verkkodokumentti] Viitattu [20.8.2021] Saatavilla: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-16-leases/>

IFRS 17: Vakuutus sopimukset. 2020.

Kahola, M. 2017. IFRS 17 Vakuutus sopimukset – standardi – Suomen kirjanpidollinen näkökulma. Finanssiala. [Verkkodokumentti] Viitattu [18.8.2021] Saatavilla: https://www.actuary.fi/uutiset/tapahtumat/syysseminaari-30.11.2017-kansainvalinen-tilinpaatos-ja-ifrs-17/4_IFRS_17_Vakuutus_sopimukset_-_standardi_esitys_30112017_.pdf

Kosi, U. & Reither, A. 2014. Determinants of Corporate Participation in the IFRS 4 (Insurance Contracts) Replacement Process. *Accounting in Europe*. Vol. 11, p. 89-112

KPMG (2020): Insurance contracts. First impressions: 2020 editions. IFRS 17. [Verkkodokumentti] Viitattu [10.6.2021] Saatavilla: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ie/pdf/2020/09/ie-ifs-17-first-impressions.pdf>

Lin, S., Riccardi, W. & Wang, C. 2019. Relative Effects of IFRS Adoption and IFRS Convergence on Financial Statement Comparability. *Contemporary accounting research*. Vol. 36, p. 588-628

Loyeung, A. et al. 2016. The cost of implementing new accounting standards: The case of IFRS adoption in Australia. *Australian Journal of Management*. Vol. 41, p. 611-632

Neel, M. 2017. Accounting Comparability and Economic Outcomes of Mandatory IFRS Adoption. *Contemporary accounting research*. Vol. 34, p. 658-690

Pownall, G. & Wieczynska, M. 2018. Deviations from the Mandatory Adoption of IFRS in the European Union: Implementation, Enforcement, Incentives, and Compliance. *Contemporary accounting research*. Vol. 35, p. 1029–1066

Prokofieva, M. & Vysotskaya, A. 2013. The Difficulties of Teaching IFRS in Russia. *Issues in accounting education*. Vol. 28 (2), p. 309-319

Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu [31.8.2021] Saatavilla: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_6.html

Pwc a (2019): Get your team prepared for IFRS 17. [Verkkodokumentti] Viitattu [12.6.2021] Saatavilla: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/publications/ifrs17-training-education-programme.html>

Pwc b (2020): IFRS 17 for incurers. [Verkkodokumentti] Viitattu [12.6.2021] Saatavilla: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/insurance/ifrs.html>

Pwc c (2020): IFRS 17 Readiness Survey Report. [Verkkodokumentti] Viitattu [9.7.2021] Saatavilla: <https://www.pwc.com/ug/en/assets/pdf/ifrs-17-readiness-survey-report-2020.pdf>

Raffournier, B. & Schatt, A. 2017. The Impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) adoption and IFRS renouncement on audit fees: The case of Switzerland. *International journal of auditing*. Vol. 22 (3), p. 345-359

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sodestrom, N. & Sun, K. 2007. IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review. *European accounting review*. Vol. 16 (4), p. 675-702

Wieczynska, M. 2016. The “Big” Consequences of IFRS: How and When Does the Adoption of IFRS Benefit Global Accounting Firms? *The Accounting Review*. Vol. 91 (4), p. 1257-1283

Yip, R. W. Y., & Young, D. 2012. Does mandatory IFRS adoption improve information comparability? *The Accounting Review*, Vol. 87, p. 1767–1789

9. Liitteet

Liite 1. Empiirisessä osiossa käytetyt kommenttikirjeet

Kaikki kommenttikirjeet löytyvät osoitteesta: <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2020/amendments-to-ifs-17/ed-amendments-to-ifs-17/#view-the-comment-letters>

Nimi	Kommenttikirjeen numero
Allianz SE	5
AON plc	107
Association of British Insurers	13
Association of Mutual Insurers & Insurance Cooperatives in Europe	108
Association of Spanish insurers and reinsurers	31
Aviva	112
European Insurance and Occupational Pensions Authority	82
European Insurance CFO Forum	3
German Insurance Association	12
Hannover Re	15
Lärsförsäkringar	33
Munich Re	10
Prudential plc	21
R+V Versicherung AG	27
Slovenian Insurance Association	44
The Swiss Insurance Association	80
Willis Towers Watson	28

Liite 2. Haastattelurunko:

1. Onko yritys jo aloittanut IFRS 17 -standardin implementoinnin valmistelun? Mihin vaiheeseen siinä on päästy?
2. Millaisia haasteita on tähän mennessä ilmennyt ja millaisia on odotettavissa tulevaisuudessa?

3. Miten vuonna 2020 tehdyt muutokset standardiin ovat vaikuttaneet implementointiprosessiin? Onko niistä aiheutunut haasteita?
4. Oliko voimaan astumisen lykkääminen ja muutokset standardiin sinusta oikea valinta? Miksi? Miksi ei?
5. Millainen tausta on ihmisillä, jotka työskentelevät standardin parissa on? Onko tämä tuonut haasteita?
6. Onko yrityksen tarvinnut palkata ulkoista apua tämän standardin implementoinnin valmisteluun? Entä uutta henkilökuntaa?
7. Onko uuden standardin implementoinnin valmistelu aiheuttanut yritykselle kustannuksia? Millaisia?
8. Onko IFRS 17 -standardin implementointiprosessi ollut haastavampi kuin edeltävien standardien? Miten?
9. Ulottuuko standardin aiheuttamat haasteet taloushallinnon ulkopuolelle? Jos kyllä niin miten?
10. IFRS 4 suunniteltiin alun perin väliaikaiseksi. Onko IFRS 17 mielestäsi parempi standardi kuin se? Miksi? Miksi ei?
11. Uusia standardeja julkaistaan melko usein. Onko tämä aiheuttanut haasteita?